

شرایط دوره پساتحریم در بخش سلامت (تأثیرات تکنولوژی)

مقدمه

بخش قابل توجهی از تحریم‌هایی که در چند سال اخیر بر کشور ایران تحمیل شده ماهیتی فناورانه داشته است. کشورهای غربی به بهانه‌های واهی جهت محدود کردن دسترسی ایران اسلامی به فناوری هسته‌ای راه را بر ورود همه ابزارهای پیشبرد تحقیقات و صنعت بسته شد. با تحولات اخیر و احتمال لغو این تحریم‌ها فرصتی پیش روی دولتمردان ایران گذاشته شده است که در صورتی که به خوبی مدیریت نشود همچون تهدیدی ویرانگر عمل خواهد کرد.

واقعیت این است که تأثیر لغو تحریم‌ها در کوتاه‌مدت ناچیز و اندک خواهد بود، اما در صورتی که اراده دولت و سایر ارگان‌های حکومتی بر کار اصولی و مدیریت بهینه شرایط باشد، تأثیرات بلندمدت لغو تحریم‌ها بسیار مهم و اثرگذار خواهند بود. تأثیر شرایط جدید بر فناوری را می‌توان از دو جنبه عام (تکنولوژی‌های عمومی و ارتباطی موثر بر همه بخش‌ها) و اختصاصی حوزه سلامت بررسی نمود. و می‌بایست برای هر کدام از این دو حوزه برنامه‌ای خاص را در نظر داشت.

شکل زیر برخی از تأثیرات فناورانه شرایط پساتحریم در بخش سلامت را نشان می‌دهد.

ورود فناوری‌های جدید در محصول

به دنبال رفع تحریم‌ها ورود کالاها و تجهیزات پزشکی به کشور تسهیل خواهد شد. این امر منجر به افزایش تقاضا برای ورود فناوری‌های جدید در سطح ملی خواهد شد. در صورتی که این روند مدیریت نشود می‌تواند منجر به افزایش تقاضای القایی، افزایش پرداخت از جیب و استفاده بی‌رویه از فناوری‌ها در کشور شود.

افزایش کیفیت تجهیزات خریداری شده، خدمات پس از فروش بهتر و کامل‌تر، خرید از نمایندگی‌های اصلی شرکت‌های بزرگ بین‌المللی و کاهش سطح عمومی قیمت‌ها به دلیل رقابت می‌تواند از دیگر تأثیرات این روند باشد. از طرف دیگر، داروها و مواد اولیه دارویی برای تولید داروها در داخل کشور پس از رفع تحریم‌ها شرایط آسان‌تری برای ورود به کشور خواهند داشت.

بازار مصرف دارو دستخوش تبلیغ کیفیت داروهای خارجی خواهد شد و تولیدکننده داخلی را با فشار واقعی یا تبلیغاتی کیفیت روبه‌رو خواهد کرد. از سوی دیگر به‌ویژه در بخش مواد اولیه دارویی به دلیل عرضه کلان و ارزان آن، اگرچه تحقیق و توسعه و سرمایه‌گذاری کارخانه‌ها و دانشگاه‌ها با شرایط سخت‌تری مواجه خواهد کرد اما می‌تواند موجب کاهش هزینه‌های تولید و افزایش کیفیت محصولات نهایی شود.

مدیریت مناسب ورود این فناوری‌ها به کشور در این شرایط و استفاده جدی‌تر از تخصص‌های مرتبط نظیر ارزیابی فناوری سلامت می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

ورود فناوری‌های جدید در تولید

درصد قابل توجهی از بودجه تحقیقات دنیا توسط آمریکا، ژاپن و اروپا هزینه شده است و این سرمایه‌گذاری و تمرکز موجب دستیابی به فناوری‌های خاص در تولید توسط این کشورها شده است. با توجه به فرآیند طولانی مدت تبدیل ایده‌های پژوهشی به فناوری‌های تولیدی، شکاف فناورانه بین کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته روزبه‌روز بیشتر می‌شود و به نظر منطقی می‌آید که کشورمان بر ورود فناوری‌های جدید در تولید از چنین کشورهایی در بخش سلامت تمرکز نماید.

گزینه اولین ساده‌ترین و سریع‌ترین راه است اما موجب وابستگی روزافزون می‌شود. گزینه سوم بهترین و یا تنها راه‌حل در زمانه اعمال تحریم‌هاست، هرچند حصول نتیجه مدت‌زمان زیادی خواهد برد و دشواری‌های علمی، عملیات‌سازی و حتی تبعات سیاسی و بین‌المللی خاص خود را دارد. گزینه دوم راه‌حل میانه است که شاید برای دوران پساتحریم بهترین گزینه باشد. در این روش اگر ایران بتواند فناوری تولید این دارو را از کشورهای پیشرفته خریداری و به همراه تجهیزات لازم وارد کند، می‌تواند در داخل کشور به تولید این دارو پردازد.

جمع‌بندی

در حال حاضر نه تنها عامه مردم، که برخی مدیران نیز تصور می‌کنند با توافق هسته‌ای، همه مسائل کشور حل می‌شود، درحالی‌که بسیاری از مسائل کنونی ارتباط چندانی با تحریم ندارد. سامان یافتن برخی از عواملی هم که به تحریم ربط دارد، زمان‌بر خواهد بود. بنابراین دچار خوش‌بینی کاذب شدن ممکن است ظرفیت تحمل جامعه را سرریز کند.

نظام سلامت می‌تواند از فناوری به‌عنوان فاکتوری برای ارایه بهتر خدمات و برگ برنده‌ی در رقابت جهانی استفاده کند. در این خصوص لازم است متولیان سلامت ضمن تقویت زیرساخت‌های اطلاعاتی و حمایت از تحقیق و توسعه، کانال‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری مشترک جمهوری اسلامی ایران با کشورهای پیشرفته، شبکه‌سازی، مشاوره‌های فنی شرکت‌های پیشرفته خارجی، آموزش‌های فنی به‌وسیله متخصصین کشورهای توسعه‌یافته، مهندسی معکوس، بیع متقابل و اتحاد استراتژیک را در اولویت کاری خود قرار دهند.

به نظر می‌رسد در شرایط جدید، جنبه‌های مختلف مدیریت فناوری‌های سلامت در کشور اعم از ورود، تولید، توزیع و صادرات نیازمند دقت نظر بیشتری می‌باشد. تمرکز بر برخی حوزه‌های کاری تقویت‌کننده موضوع نظیر ارزیابی فناوری سلامت در این شرایط جدی‌تر به نظر می‌رسد.

انتقال فناوری راه کوتاه‌تر دستیابی به ثمره تحقیقات کشورهای توسعه‌یافته در حل مشکلات سایر کشورهاست. بسیاری از کشورهای پیشرفته از این استراتژی در جهت توسعه فناوری‌های خود استفاده نموده‌اند.

توجه ویژه به انتقال فناوری در بخش تولید محصولات پزشکی با نظارت دقیق و مبارزه با رانت به همراه برنامه‌ریزی مناسب جهت تأمین مواد اولیه این فناوری‌ها و به‌موازات آن تربیت نیروی انسانی برای کار با این فناوری‌ها می‌تواند تأثیر به‌سزایی در توسعه‌ی پایدار کشور در بخش بهداشت و سلامت جامعه داشته باشد.

دسترسی آسان‌تر به فناوری‌های پزشکی

پیش‌بینی می‌شود که در شرایط جدید دسترسی به فناوری‌ها و تجهیزات پزشکی آسان‌تر گردد که این موضوع می‌تواند قیمت استفاده از این فناوری‌ها را ارزان نماید. البته همانطور که اشاره گردید فراوانی زیاد این فناوری‌ها می‌تواند موجب افزایش تقاضای القایی در نظام سلامت گردد که این نیازمند اخذ تدابیر لازم توسط تصمیم‌گیرندگان نظام سلامت دارد.

خطر رقابت ناسالم

در صورت عدم مدیریت دقیق واردات محصولات پزشکی و دارویی به علت پتانسیل سوددهی بالایی می‌تواند به عرصه‌ای برای رقابت ناسالم و استفاده از رانت و رابطه تبدیل شود که نتیجه آن متضرر شدن مصرف‌کنندگان و گیرندگان خدمات و نیز صنایع مشابه داخلی گردد.

دسترسی راحت‌تر به تجهیزات و داروهای مرتبط با حوزه‌های

تحریم و امکان تولید

با فرض برداشته شدن تحریم‌ها در رابطه با فناوری‌هایی که در کشور تولید نمی‌شوند سه سیاست کلی را می‌توان لحاظ کرد:

الف- فناوری را از کشورها خارجی وارد کنیم.

ب- فناوری را وارد کشور کرده و در داخل تولید کنیم.

ج- تلاش کنیم خود به فناوری تولید دست یابیم.

